

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

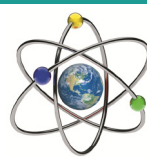
No9(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 600 sahifa,
11-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi uzviylik va uzluksizlik masalalari: muammoning nazariy va amaliy jihatlar.....	10
A. A. Alimov, M. A. Rustamboyeva	
Bolalarda didaktik o'yinlar asosida aqliy faolligini rivojlantirish	16
Ismoilova Sabina Erkin qizi	
Ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasining mazmuni, tuzilmasi va tarkibiy komponentlari	22
Nazarov Zafarjon Abdullajon o'g'li	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish	26
Sabirova Gulmira Sadik qizi	
Реализация компетентностного и нейродидактического подходов в профессиональной подготовке специалистов профессионального образования	32
Азизова Асалхон Руслановна	
Развитие воображения учащихся с нарушением зрения в процессе изобразительной деятельности... 36	
Бектурдиева Шохид Сатиболдиевна	
Musiqqa ta'limida raqamli texnologiyalar asosida o'quvchilarning musiqiy-kognitiv salohiyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	44
Rustamjonova Dilhas Ravshanbek qizi	
Tarbiyaviy jarayonlarda texnologik yondashuvni tadbiq etishning pedagogik imkoniyatlari	50
Raxmatova Mexrinaz Majitovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'lim sharoitida ko'rishida muammolari bo'lgan bolalar bilan ishlashga tayyorlashning ilmiy-metodik asoslari.....	54
Xusnuddinova Zulayxo Xamidullayevna	
Biologiya fanini o'qitishda biologiya (maxsus pedagogika: logopediya) yo'nalishi talabalarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	61
Hakimova Musharraf Fozilovna, Hasanova Zebo Davlatovna	
Rus tilini o'qitish jarayonida talabalarining kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodlari... 66	
Alisherova Guldiora Fazogir qizi	
Taekvondo kyorugi sportchilari o'rta sinf o'g'il bolalarining surunkali og'riq tarqalishi	70
Boymirzozoda Islomjon Ergash o'g'li	
Orolbo'yi mintaqasida ekologik xavfsizligini ta'minlashning siyosiy-huquqiy asoslari.....	77
Kurbanbayeva Ulbosin Jumag'aliyevna	
Communicative Tasks to Develop English Speaking Skills in Grades 3-4	81
Malika Mutalliyeva	
SHAF-modeli asosidagi psixologik-pedagogik korreksion dasturning talabalarda chet tilini o'rganish samaradorligiga ta'siri	85
Ruzmetova Zilolakhon Dilmuradovna	
Boshlang'ich ta'lim mazmunini aksiologik paradigma asosida tizimlashtirishning pedagogik samaradorligi... 89	
Shabbazova Dilfuza Ro'zikulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq (soft skills) ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik va metodologik asoslari	95
Yakubjonov Xasan Qahramonovich	
Yuqori sinf o'quvchilarining ingliz tilida o'qish kompetensiyasini rivojlantirishning lingvometodik asoslari	99
Zarifa Ko'paysinova	
Oliy ta'lim talabalarida epistemik agentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	103
Nabiyeva Aziza Komil qizi	

Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarga texnologiya fanini o'qitishda assistiv va raqamli texnologiyalardan foydalanish kompetensiyasi.....	107
Abdujabbarova Zulfiya Usmanovna	
Ishsiz ayollarda umumiy hissiy yo'nalganlik va o'z-o'ziga munosabat o'rtasidagi psixologik bog'liqlik	114
Jurayeva Shaxnoza Saatmuradovna	
Kasaba uyushmalari xodimlarida tashkilotchilik-kommunikativ qobiliyatlarning psixologik xususiyatlari	119
Sharipov Hayotjon Safarovich	
Oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilarida kreativlik muammosining ilmiy-nazariy asoslari	125
Xolturayev Asqarjon Panjiyevich	
Bo'lajak nemis tili o'qituvchilarida til ko'nikmalarini rivojlantirishning lingvokognitiv asoslari va lingvodidaktik qiyinchiliklari.....	129
Atadjanova Shaxnoz Abbasovna, Jumayeva Gulxan Amrullayevna	
Harakatni analitik tahlil qilish asosida texnik tayyorgarlikni rivojlantirish samaradorligi.....	135
Jonibekova Fotimaxon G'ulomjon qizi	
The Role of School, Family, and Society in Advancing Inclusive Education	140
Solomons Donovan Benedict	
Nemis tilini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi samaradorligi	145
Sabirova Dana Davronovna	
Shaxs emotsional regulyatsiyasining stressga chidamlilik darajasiga ta'siri	150
Nurmatov Azizbek Nuraliyevich, Turaeva Manzura	
Talabalarda ilmiy muloqot to'siqlarini yengishning psixolingvistik modellari	154
Ataxanova Asaloy Alisher qizi	
Ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini generativ sun'iy intellekt vositasida rivojlantirish	161
Bakiyeva Durdona Baxtiyarovna	
Zamonaviy jamiyatda qizlarning ma'naviy kamolotini kitobxonlik vositasida rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari	164
Norqobilova Pardaxol Rahmatovna	
Para stol tennisining paydo bo'lishi, tasniflash tizimi va rivojlanish tendensiyalari	168
Usmonova Hayotxon Akmaljon qizi	
Ta'lim va tarbiya nazariyasi hamda metodikasi doirasida "Funksiya va uning limiti" mavzusini o'qitishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	172
Sodiqova Nodira Muhiddinovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik xususiyatini shakllantirishda oilaviy muhitning roli	177
Soliyev Mirzoxid Tursunxo'jayevich	
VIII–IX sinf o'quvchilarining kimyo fanidan differensial mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish	182
A. J. Kurbanbayeva, Xabiyeva Gulbaxor Mangliboy qizi	
Sun'iy intellekt asosida tabiiy fanlarni o'qitishning pedagogik modeli: nazariya va amaliyot.....	186
Qurbanbayev Baxtiyar Baxitovich	
Finlandiya tajribasi asosida maktabni boshqarishning zamonaviy modeli va pedagoglarni salohiyatini oshirish: ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'tarishdagi o'rni.....	194
Komilova Ziroatxon Murodjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vokal ijrochiligi qobiliyatlarini shakllantirishning pedagogik zarurati va mexanizmlari	199
Sobirova Nasiba Aliyor qizi	
Adaptiv-rezidentura modelining konseptual arxitekturasini va bosqichlararo bog'liqligi.....	205
Ataxanov Xamidillo Kozimjanovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanishning interaktiv metodikasi	212
Toshquvatova Gulchehra Mirpulat qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning gimnastika vositalari orqali jismoniy faolligini oshirish	215
Kurbonova Shodiya Baxtiyor qizi	

Tabiiy fanlarni o'qitishda o'quv-loyiha ishlarini tashkil etish metodikasi	219
Boymatov Bekzod Xidirboyevich	
Boshlang'ich sinf darslarida didaktik usullardan foydalanishning o'ziga xos jihatlari	225
Nishanova Gulbahor Xamidjonovna	
Insultning o'tkir va erta tiklanish davrlarida nutq buzilishlarini aniqlash va individual logopedik reabilitatsiya asosida nutq funksiyasini tiklashni takomillashtirish	229
Yusupova Feruza Akiljanovna	
Ta'lim sohasida jismoniy tarbiya va sportning o'rni va ahamiyati.....	233
Xudaykulov Zafar Beknazarovich	
Talabalarda sog'lom ma'naviy muhitga qadriyatli munosabatlarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	240
Davronova Dildora Saidovna	
Metakognitiv o'qish strategiyalarining mazmuni, tuzilmasi va kognitiv o'qish strategiyalari bilan o'zaro aloqasi	245
Matrasulova Iroda Maksud qizi	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini savod o'rgatishga tayyorlash pedagogik muammo sifatida va uning o'rganilganlik darajasi	249
Matyakubova Yulduzxon Atabekovna	
Talabalarining madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini takomillashtirishda ingliz folklor materiallarini tanlash mezonlari	253
Maxsudaliyeva Ra'noxon Baxodir qizi	
Talabalarda yengil atletikaga qiziqishni oshirish va motivatsiya omillari.....	259
Muqimov Olim Ergashevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijtimoiylashtirishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	266
Ortiqboyeva Zumradxon Xasanboy qizi	
Yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasida idoralararo pedagogik hamkorlikning tizimli mexanizmlari	271
Raxmonov Muhammadali Abdullajon o'g'li	
Badminton sport turida texnik-taktik harakatlarni boshlang'ich bosqichda o'rgatish metodikasini takomillashtirish	275
Saydullayev Abror Toxir o'g'li	
Boshlang'ich sinflarda hikoya janri matnlarini o'qitishga o'rgatish metodikasi.....	278
Xurramova Umida Azamatovna	
Autizm spektri buzilishlari bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarda funksional kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish.....	284
Yakubova Asaxon Ulug'bek qizi	
Generativ sun'iy intellekt asosida musiqa ta'limini tashkil etish mexanizmlari.....	288
Teshaboyev Iloxomjon Inomjon o'g'li	
Raqamli ta'lim muhitida fizika fani mutaxassislarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishning nazariy asoslari	291
Mamadaliyev Azamatjon Alijonovich	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida talabalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishning didaktik xususiyatlari.....	294
Abduraxmonova Dildora Alijon qizi	
The Need for Teaching English in the Globalized Era	299
Abdimuminova Khurriyat Abdimuminovna	
Maktab o'quvchilarida kreativ kompetentlikni neyropedagogik texnologiyalar yordamida shakllantirishning nazariy-metodik asoslari	304
Isroilova Navbahor Nurillo qizi	
O'smirlarda tajovuzkorlik va suitsidal xavfni kamaytirishga qaratilgan psixoprofilaktik chora-tadbirlar	314
Nahalboyeva Nigora Turdi qizi	

Ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	319
Nurmatova Go'zalxon Vohidjon qizi	
Talabalarda milliy o'zlikni anglash kompetensiyasining komponentlari	324
Djumaniyazov Umrbek Maxsudovich	
Zamonaviy pedagog gabitar imijining ta'lim jarayoniga ta'siri.....	328
Jo'rayeva Sohijjamol Norqobilovna	
Malaka oshirish jarayonida maktab matematika o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirish	333
Gafforova Sarvinov Asrorovna	
Social, Professional, and Psychological Adaptation of Military Servicemen	339
Asqarov Rahmatjon Rahimovich	
Keksalik davrida kundalik hayot qiyinchiliklarining psixologik xususiyatlari.....	344
Kurbaniyozova Ra'no Yuldashevna	
Informatika darslarida loyihaviy ta'lim texnologiyasidan foydalanish orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	347
Ochilova Dilso'z Akramovna	
Arxitektura yo'nalishi talabalarining ingliz tilida kasbiy og'zaki nutqini rivojlantirishda o'yinli-kommunikativ vaziyatlardan foydalanish	353
Axmadaliyeva Dildora Raxitdinovna	
Fransuz tili B1 daraja tizimi asosida og'zaki nutq ko'nikmasini rivojlantirishning innovatsion usullari	357
Sag'dullayeva Zuhra Ne'matulla qizi	
Integrativ yondashuv asosida zoologiya fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish	362
Navruzova Sevara Akbar qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashda kompleks yondashuvlar	368
Salimova Marjona Abduraxim qizi	
Uyda yakka tartibdagi ta'lim samaradorligini oshirishning didaktik ta'minoti, pedagoglar va oilalarning hamkorligini kuchaytirish	373
Sodiqova Nurgul Tursunboyevna	
Tibbiy va biologik fizika fanini tpack modeli asosida o'qitishning nazariy asoslari.....	378
Qosimova Gulnoza Soyibjonovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagoglar kasbiy kompetentligini rivojlantirish orqali ta'lim sifatini oshirish.....	384
Berdaliev Gulasal Abdurkuduzovna	
Сравнительный анализ методов модернизации сети и оценка экономической эффективности предложенного решения	393
Киямов Рахматулло Рузиевич	
Pedagogik tajriba-sinov ishlarini tashkil etish bosqichlari	401
Jumanov Abbas Nabijonovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini tashkil etish va harakatli o'yinlar orqali bolalarning jismoniy sifatlarini rivojlantirish metodikasi.....	405
Ne'matova Nilufar Nozimovna	
A1-C2 darajalari bo'yicha lug'atlar bilan ishlash metodikasini takomillashtirishning mazmuni	410
Omonova Mohigul Ravshanbek qizi	
Badiiy matn tahlilida va kitobxonlikni rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan va interfaol ta'lim texnologiyalari	414
Sabitova Tadjixon	
Turli yoshdagi ayollarni sog'lomlashtirishda fitnes-aerobika mashg'ulotlarini tashkil etish va individuallashtirish metodikasi	418
Shaxriddinova Laylo Nurxonovna	
Harakatli o'yinlar va badminton vositalarini integratsiyalash asosida 14–15 yoshli qizlarning jismoniy va funksional tayyorgarligini takomillashtirish.....	423
Qo'chqarov B. O.	

6–7 yoshli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish muammolari...	428
<i>Xolto'rayeva Sabina Xo'shmurod qizi</i>	
Bo'lajak psixologlarning bolalarni ta'lim-tarbiya muhitiga moslashtirishga oid kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish.....	435
<i>Xalilova Mexriniso Kamolovna</i>	
"Go'ro'g'li" dostonining qoraqalpochka va turkmancha versiyalaridagi obrazlarning o'ziga xos xususiyatlari va o'xshashliklari haqida.....	439
<i>Allamuratova Nargiza</i>	
Zoologiya fanini o'qitishda loyiha metodidan foydalanish orqali ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish.....	443
<i>Dushekeyeva Nasiba Rustembayevna, Arepbayev Islambek Muratbayevich</i>	
O'zbek tilini o'qitishda nutqiy faoliyat turlarini integrallash metodikasi.....	448
<i>Mahmudova Nodira G'ofurjon qizi</i>	
Kognitiv adashishlardan foydalanish asosida talabalarning mustaqil fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish	451
<i>Satimova Sevinch Sardorbekovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida fanlararo integratsiyalashgan kontent yaratish orqali bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirish.....	456
<i>Sulaymonova Durdona Ixtiyor qizi</i>	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini ta'minlashning tashkiliy-boshqaruv mexanizmlari: mohiyati, tuzilmasi va raqamli takomillashtirish imkoniyatlari	463
<i>Tog'ayeva Zamira</i>	
Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarida moliyaviy savodxonlik va resurslarni tejash ko'nikmalarini rivojlantirish	469
<i>Saparova Umida Baxromovna</i>	
Mental muammoli shaxslarning uzluksiz ta'limida Universal Design for Learning (UDL) tamoyillarini qo'llash: ijtimoiy-pedagogik yondashuv	473
<i>Safiyeva Mohinur Akram qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda sun'iy intellekt asosida axborot matnlari ustida ishlash metodikasini takomillashtirish...	479
<i>Faxritdinova Shoira</i>	
Мотивация к изучению английского языка у старшеклассников: теоретико-методологические основы, факторы и педагогические условия	486
<i>Хаджиметова Дилноза Рахимовна</i>	
Glyutonimlarning lingvokognitiv tabiati: konseptual metafora va milliy-madaniy kodlash (ingliz, rus va o'zbek tillari misolida)	492
<i>Nusratova Aziza Cho'liboyevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar iqtidorini rivojlantirishning faoliyatli metodikasi samaradorligi.....	495
<i>Sapayeva Gulnoza Azimboyevna</i>	
Futbolchilarning tezkor-kuch yo'nalishidagi ixtisoslashtirilgan mashqlarni tezkor nazorat qilishda "parallel" rejalashtirish asosida optimallashtirish	500
<i>Irmatov Ravshan Sayfiddinovich</i>	
Erkin kurash sportchilari misolida musobaqaoldi emotsional kechinmalarning motivatsion faoliyatga ta'sir xususiyatlari.....	505
<i>Allayarov Dilshod Raximboy o'g'li</i>	
Musiq o'qitish metodikasi: xorij amaliyoti tajribasida	509
<i>Allayarova Nargiza Narimanovna</i>	
Internet makonida yoshlar kiberjinoyatchiligining psixologik omillari va ularning barvaqt profilaktikasi	513
<i>Egamberganov Rasulbek Farhod o'g'li</i>	
Milliy tarbiya targ'iboti: ijtimoiy-psixologik omillar va samaradorlik	517
<i>Jabborov Xazrat Xusenovich</i>	
Ajrimdan keyingi otalik ishtiroki va bolaning psixologik moslashuvi: ota-bola munosabatlarining himoya qiluvchi omil sifatidagi roli	523
<i>Umrzaqova Gulchehra Abdurasuljon qizi</i>	

Sotsial intellektni tadqiq qilish muammosi	531
<i>Valiyeva Munajatxon Sodiqovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitish jarayonining pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	534
<i>Aytmuratova Elvira Ersultonovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy kompetensiyalarni shakllantirishda milliy qadriyatlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari.....	538
<i>Ravshanova Muxayyo Tolibovna</i>	
Oliy ta'limdagi innovatsion jarayonlarning mohiyati va kasbiy kompetensiya muammosining psixologik-pedagogik asoslari.....	542
<i>To'rabekov Farxod Sanakulovich</i>	
Bo'lajak sport psixologlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda motivatsion omillarning ahamiyati	546
<i>Rasulov Zokir Pardayevich</i>	
Educational Management: Modern Approaches to Improving the Effectiveness of Educational Institutions...	550
<i>Rakhimova Durdona Dilshod qizi</i>	
Jismoniy-sog'lomlashtirish mashg'ulotlarida talabalarning refleksiv ko'nikmalarini shakllantirish texnologiyasi...	555
<i>Gulnora Abdulaxadova Abdumannob qizi</i>	
O'tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" asari tarjimasida milliy kolorit va lingvokulturologik muammolar ...	561
<i>Narkabilova Rayxonoy Alisherovna</i>	
Olimpiya ta'limi asosida talabalarda sport madaniyati va olimpiya qadriyatlarini shakllantirishning pedagogik asoslari	564
<i>Qodirov Jurabek Mamatismonovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda bilish kompetensiyasini rivojlantirishga oid ilmiy-pedagogik tadqiqotlar tahlili.....	570
<i>Qodirova Nargiza Raxmatillo qizi</i>	
Abdurauf Fitratning "Oila" asarida oilaviy tarbiya pedagogikasi masalalari	574
<i>Safarova Malika Muzaffarovna</i>	
Kredit-modul tizimi asosida bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish	578
<i>Saparov Xasan Djumanazarovich</i>	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni kasbiy-ma'naviy nafosatli shaxs sifatida tarbiyalash	581
<i>Xalilov Raufjon Rahimjon o'g'li</i>	
Storybook Listening and Word Learning in Early EFL Education: Achievement and Attitudes Among Primary and Elementary Learners in Uzbekistan	587
<i>Zarnigor Qayumova</i>	
Raqamli ta'lim muhitida ijtimoiy taqqoslash va tashqi ko'rinishga oid o'zini o'zi anglashning ayol talabalar psixologik farovonligiga ta'siri.....	592
<i>Zoirova Diyora Murod qizi</i>	

ABDURAUF FITRATNING “OILA” ASARIDA OILAVIY TARBIYA PEDAGOGIKASI MASALALARI

Safarova Malika Muzaffarovna

E-mail: malikasafarova33@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada jadid mutafakkiri Abdurauf Fitratning “Oila yoki oila boshqarish tartiblari” asari pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Asarda ilgari surilgan oila asoslari, oila axloqi va farzand tarbiyasiga oid g'oyalar zamonaviy oilaviy tarbiya pedagogikasi bilan qiyoslanadi hamda ularning bugungi kun uchun ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Abdurauf Fitrat, “Oila” asari, jadidchilik, oilaviy tarbiya, oila axloqi, jismoniy tarbiya, aqliy tarbiya, ma'naviy-axloqiy tarbiya, ota-ona huquqi.

Abstract: This article analyzes the work Oila yoki oila boshqarish tartiblari (The Family, or Rules for Managing the Family) by the Jadid thinker Abdurauf Fitrat from a pedagogical perspective. The ideas put forward in the work concerning the foundations of the family, family ethics, and child upbringing are compared with modern pedagogy of family education, and their significance for the present day is substantiated.

Key words: Abdurauf Fitrat, Oila, Jadidism, family upbringing, family ethics, physical education, intellectual education, spiritual and moral education, parental rights.

Аннотация: В данной статье с педагогической точки зрения анализируется произведение джадидского мыслителя Абдурауфа Фитрата “Оила ёки оила бошқариш тартиблари” (“Семья, или правила управления семьёй”). Идеи, изложенные в произведении относительно основ семьи, семейной этики и воспитания детей, сопоставляются с современной педагогикой семейного воспитания, а также обосновывается их значение для современности.

Ключевые слова: Абдурауф Фитрат, произведение “Оила”, джадидизм, семейное воспитание, семейная этика, физическое воспитание, умственное воспитание, духовно-нравственное воспитание, права родителей.

KIRISH

O'zbekistonda yoshlar tarbiyasini zamonaviy ilmiy-uslubiy yondashuvlar asosida takomillashtirish, ularda tayanch kompetensiyalar va ijtimoiy-axloqiy fazilatlarni shakllantirish jarayonida oila, maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus hamda oliy ta'lim muassasalari va mahalla institutining tarbiyaviy imkoniyatlaridan samarali foydalanish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Mazkur yo'nalishdagi ilmiy-nazariy va amaliy qarashlarning tarixiy ildizlarini XX asr boshlarida Turkiston va Buxoro hududlarida faoliyat yuritgan jadidchilik harakati namoyandalarning pedagogik, ma'rifiy va ijtimoiy-falsafiy merosi bilan bog'liq holda tadqiq etish muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi. Xususan, jadid mutafakkirlarining oila, farzand tarbiyasi, ta'lim va jamiyat taraqqiyoti o'rtasidagi uzviy bog'liqlik haqidagi qarashlari bugungi tarbiya konsepsiyalarining tarixiy-nazariy asoslarini anglash imkonini beradi.

Oila jamiyatning muhim ijtimoiy-ma'naviy instituti sifatida shaxsning shakllanishi, milliy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy tajribaning avloddan avlodga uzatilishida fundamental o'rin egallaydi. Zero, jamiyatning ma'naviy-axloqiy qiyofasi, avvalo, oiladagi tarbiya muhiti va uning ijtimoiy-ma'naviy salohiyati bilan bevosita bog'liqdir. Shu jihatdan, oila nafaqat biologik va ijtimoiy davomiylikni ta'minlovchi institut, balki milliy urf-odatlar, an'analar, qadriyatlar va ma'naviy tajribani saqlash hamda yangi avlod ongiga singdirishning asosiy tarbiya maktabi sifatida qaraladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Oila institutining jamiyat hayotidagi o'rnini va uning shaxs tarbiyasiga ta'siri masalasi qadimdan falsafa, pedagogika va ijtimoiy tafakkurning muhim tadqiqot obyekti bo'lib kelgan. Ayniqsa, XX asr boshlarida jadidchilik harakati vakillari tomonidan oila, ta'lim-tarbiya va jamiyat taraqqiyoti masalalariga yangicha ilmiy-ma'rifiy nuqtayi nazardan yondashildi.

Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Abdurauf Fitrat, Abdulla Qodiriy kabi ma'rifatparvar ziyolilarning publitsistik va ilmiy-adabiy merosida oilaning jamiyat taraqqiyotidagi o'rnini, ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas'uliyati, ta'lim va axloqning o'zaro aloqadorligi hamda barkamol avlodni shakllantirish masalalari muhim o'rin egallaydi. Mazkur meros doirasida Abdurauf Fitratning "Oila" asari alohida ilmiy-nazariy ahamiyatga ega. Fitrat ushbu asarda oilani jamiyatning ijtimoiy-ma'naviy taraqqiyotini belgilovchi muhim institut sifatida talqin qilib, nikoh, er-xotin munosabatlari, farzand tarbiyasi, ota-onalik mas'uliyati, oilaviy axloq va jamiyat taraqqiyoti o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni izchil tahlil etadi.

Asarning muhim jihatlaridan biri shundaki, muallif o'z qarashlarini Sharq va G'arb ijtimoiy-falsafiy hamda pedagogik tafakkurida shakllangan qarashlar bilan qiyosiy mushohada asosida bayon etishga intilgan. Shu sababli "Oila" asari nafaqat falsafiy-axloqiy va pedagogik manba, balki XX asr boshlaridagi Turkiston va Buxoro jamiyatining ijtimoiy-ma'naviy hayotini o'rganishda muhim tarixiy manba sifatida ham e'tiborga loyiqdir.

Fitratning oilaga oid qarashlari, avvalo, jamiyat taraqqiyotining negizini sog'lom ma'naviy muhitga ega oilada ko'rishi bilan xarakterlanadi. Uning nazariy qarashlarida oila tarbiyasi va millat istiqboli o'rtasidagi uzviy bog'liqlik alohida ta'kidlanadi. Shu nuqtayi nazardan, "Oila" asaridagi pedagogik-axloqiy qarashlarni zamonaviy tarbiya tizimi bilan qiyosiy o'rganish jadidlar merosining bugungi yoshlar tarbiyasidagi ilmiy-amaliy ahamiyatini yanada chuqurroq ochib berishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuv jadidchilik merosini faqat tarixiy-ma'rifiy hodisa sifatida emas, balki zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonini takomillashtirishga xizmat qiluvchi muhim intellektual manba sifatida baholash imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda Abdurauf Fitratning "Oila yoki oila boshqarish tartiblari" asari pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilindi. Asarda ilgari surilgan oila asoslari, oila axloqi va farzand tarbiyasiga oid g'oyalar zamonaviy oilaviy tarbiya pedagogikasi bilan qiyosiy tahlil metodidan foydalanilgan holda o'rganildi.

Tadqiqot jarayonida tarixiy-pedagogik, qiyosiy-tahliliy va mantiqiy-tahliliy metodlar qo'llanildi. Asosiy manba sifatida Fitratning asari hamda jadidchilik davri pedagogik merosi, shuningdek, zamonaviy oila pedagogikasi bo'yicha adabiyotlar jalb etildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Abdurauf Fitrat "Oila" asarida oilaning kelib chiqishi va uning insoniyat jamiyati taraqqiyotidagi o'rnini tahlil qilishdan boshlaydi. Uning talqiniga ko'ra, insonlar dastlab yakka holda tabiiy va ijtimoiy mushkulotlarga duch kelgan bo'lsalar, vaqt o'tishi bilan o'zaro hamkorlik va hamjihatlikka asoslangan dastlabki ijtimoiy birlik – "ahli bayt", ya'ni oilani shakllantirganlar. Keyinchalik mazkur ijtimoiy birliklarning rivojlanishi natijasida qabila va xalq kabi yirik jamoaviy tuzilmalar vujudga kelgan. Shu jihatdan, Fitrat oilaning shakllanishini nafaqat biologik yoki maishiy ehtiyojlar bilan, balki insoniyatning ijtimoiylashuvi va madaniy taraqqiyoti jarayoni bilan bog'laydi. Mazkur yondashuv uning oila institutini jamiyat taraqqiyotining dastlabki va fundamental ijtimoiy bo'g'ini sifatida baholaganini ko'rsatadi.

Fitrat oilaga er, xotin va farzandlardan tarkib topgan hamda muayyan boshqaruv va mas'uliyat tamoyillariga asoslangan ijtimoiy birlik sifatida yondashadi. Uning fikricha, oila a'zolarining har biri o'z huquq va burchlarini anglagan holda oilaviy munosabatlarda muayyan mas'uliyatni zimmasiga olishi lozim. Bu qarashlar Fitrat tafakkurida oilani shunchaki qarindoshlik yoki maishiy birlik emas, balki huquqiy, axloqiy va ijtimoiy munosabatlar tizimi sifatida tushunish mavjud bo'lganini ko'rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, uning oila a'zolarining huquq va majburiyatlarini tartibga solish, oilaviy munosabatlarda me'yoriy va qoidalarning mavjud bo'lishi zarurligi haqidagi fikrlari XX asr boshlaridagi ijtimoiy-huquqiy tafakkurning muhim ko'rinishlaridan biri sifatida baholanishi mumkin.

Fitrat oilaning mustahkamligi va barqarorligini uning ichki intizomi, o'zaro mas'uliyat hamda axloqiy me'yoriy-larga rioya qilinishi bilan bog'laydi. Uning qarashlarida oilaning barqarorligi, o'z navbatida, jamiyat va millatning ijtimoiy yaxlitligi hamda taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida talqin etiladi. Nikoh masalasiga ham Fitrat faqat shaxsiy yoki biologik ehtiyoj nuqtayi nazaridan emas, balki inson avlodining davomiyligi, oilaning shakllanishi va jamiyatning barqarorligini ta'minlovchi ijtimoiy institut sifatida yondashadi. Oilaviy munosabatlarni muayyan huquqiy va axloqiy me'yoriy asosida tartibga solish zarurligi haqidagi qarashlari esa uning oila institutining jamiyat hayotidagi ijtimoiy-huquqiy ahamiyatini chuqur anglaganidan dalolat beradi.

Fitratning oila axloqiga oid qarashlarida er-xotin o'rtasidagi o'zaro mehr, muhabbat, hurmat va ishonch alohida o'rin egallaydi. Uning "Koinotdagi barcha zarralar muhabbatsiz birga bo'lmaydilar" mazmunidagi fikri oilaviy munosabatlarning ma'naviy asosini ifodalovchi konseptual qarash sifatida namoyon bo'ladi. Muallifning fikricha, er-xotin munosabatlari muhabbat bilan bir qatorda o'zaro hurmat, murosa, sabr-toqat va bir-birini qadrlash kabi fazilatlar ham muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, u oilani moddiy jihatdan ta'minlash, xo'jalik yuritish va ro'zg'orni boshqarish masalalarida er-xotinning o'zaro mas'uliyatini ta'kidlaydi. Bunda Fitrat o'z davrining ijtimoiy sharoitlaridan kelib chiqib, er va xotinning oiladagi vazifalarini belgilaydi hamda oilaviy farovonlikni oqilona boshqaruv, tejamkorlik va mas'uliyat bilan bog'laydi.

Fitrat qarashlarida iffat, nomus, g'ayrat, sabr-toqat va o'zaro hurmat kabi axloqiy kategoriyalar oilaviy barqarorlikni ta'minlovchi muhim omillar sifatida talqin etiladi. E'tiborga molik jihati shundaki, oilaviy axloq va mas'uliyat masalasida u faqat ayol zimmasidagi majburiyatlarni emas, balki erkakning ham axloqiy mas'uliyatini alohida ko'rsatadi. Ayolga nisbatan qo'pol muomala va zo'ravonlikni qoralashi, er-xotin munosabatlari muloyimlik, sabr va murosani ustuvor qo'yishi uning oiladagi ma'naviy-axloqiy muhitga katta ahamiyat berganini ko'rsatadi. Oilaviy nizolarni imkon qadar murosa va o'zaro kelishuv asosida bartaraf etish lozimligi haqidagi qarashlari ham oilani saqlab qolish va uning barqarorligini ta'minlashga qaratilgan ijtimoiy-pedagogik yondashuv sifatida namoyon bo'ladi.

Taloq masalasini esa Fitrat oila birligini saqlash imkoniyatlari tugagan holatdagi eng keskin choralar qatorida ko'rib, uning insoniy va ijtimoiy oqibatlariga e'tibor qaratadi. Fitratning pedagogik qarashlarida farzand tarbiyasi oilaning eng muhim, ayni paytda, eng mas'uliyatli vazifalaridan biri sifatida talqin etiladi. U bola tarbiyasini jismoniy, aqliy va axloqiy yo'nalishlarga ajratib, mazkur tarbiya turlarining o'zaro uzviy bog'liqligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, bolaning jismoniy kamoloti aqliy rivojlanishdan, aqliy rivojlanish esa axloqiy tarbiyadan ajralgan holda qaralmasligi kerak. Shu ma'noda, Fitratning tarbiya konsepsiyasi shaxsning har tomonlama kamol topishini nazarda tutuvchi kompleks pedagogik yondashuvga asoslanadi. Mazkur qarashlar zamonaviy pedagogikada shaxsning jismoniy, intellektual, ijtimoiy va axloqiy rivojlanishining o'zaro bog'liqligi haqidagi konsepsiyalar bilan mazmunan uyg'un jihatlarga ega.

Fitratning "Iroda va ixtiyor" masalasiga oid qarashlari ham uning pedagogik konsepsiyasida alohida ahamiyat kasb etadi. U bolani faqat buyruq va qat'iy nazorat asosida emas, balki uning tabiiy qiziqishi, mustaqil fikrlashi va irodasini rivojlantirishga yo'naltirilgan tarbiya asosida voyaga yetkazish zarurligini ilgari suradi. Bolaga nisbatan zo'ravonlik va haddan tashqari qattiqqo'llik uning shaxsiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ta'kidlab, farzand tarbiyasida mehr, oqilona erkinlik va pedagogik ta'sirning uyg'unligini muhim deb hisoblaydi. Uning "Bolalarni shunday tarbiya etish lozimki, baxtga bo'lgan intilishlari hech qachon xazon bo'lmasin..." mazmunidagi fikrlari bolaning shaxsiy imkoniyatlari, irodasi va hayotga intilishini qo'llab-quvvatlashga asoslangan tarbiyaviy yondashuvini ifodalaydi.

Fitrat ayollarning, xususan, bo'lajak onalarning ta'lim olishi va ma'rifatli bo'lishi masalasiga ham alohida e'tibor qaratadi. Uning qarashlarida onaning bilim va ma'naviy saviyasi farzand tarbiyasi hamda oiladagi ma'rifiy muhitga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida baholanadi. Shu sababli ayol ta'limini rivojlantirish masalasini u nafaqat shaxsiy kamolot, balki oila va millatning ma'naviy-intellektual taraqqiyoti bilan bog'laydi. Bu jihat Fitratning jadidchilik harakati doirasidagi ma'rifatparvarlik qarashlari bilan hamohang bo'lib, xotin-qizlarning ta'lim olishi va jamiyatning ma'naviy taraqqiyotidagi ishtirokini kengaytirishga qaratilgan g'oyaviy yondashuvni aks ettiradi.

Asarda nikoh va to'y marosimlaridagi ortiqcha sarf-xarajat, isrofgarchilik va dabdabaga nisbatan tanqidiy munosabat ham muhim o'rin tutadi. Fitratning fikricha, yosh oilaning dastlabki hayot bosqichida ortiqcha moddiy yuklamalarning yuzaga kelishi uning iqtisodiy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois u mablag'larni oqilona sarflash, oilaning moddiy farovonligini ta'minlash hamda yoshlarning ilm-ma'rifat olishi uchun qulay sharoit yaratishga ustuvor ahamiyat beradi. Mazkur qarashlar Fitratning oila masalasiga faqat ma'naviy-axloqiy nuqtayi nazardan emas, balki ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ham kompleks yondashganini ko'rsatadi.

Umuman olganda, Abdurauf Fitratning "Oila" asarida oila instituti, nikoh munosabatlari, er-xotinning o'zaro mas'uliyati, oilaviy axloq, farzand tarbiyasi, ayollar ma'rifati, tejamkorlik va oilaviy barqarorlik kabi masalalar o'zaro bog'liq holda yoritilgan. Fitratning oilani jamiyatning boshlang'ich ijtimoiy instituti sifatida talqin qilishi, oila a'zolarining huquq va burchlariga e'tibor qaratishi, farzand tarbiyasining jismoniy, aqliy va axloqiy jihatlari yaxlit tizim sifatida ko'rishi uning pedagogik va ijtimoiy-falsafiy qarashlarining konseptual yaxlitligini namoyon etadi.

Shu jihatdan, "Oila" asari XX asr boshlaridagi Turkiston ijtimoiy-ma'naviy tafakkurini, jadidlarning oilaviy tarbiya va ma'rifatga oid qarashlarini o'rganishda muhim manba bo'lish bilan birga, oila pedagogikasi tarixining rivojlanish bosqichlarini tadqiq etishda ham ilmiy ahamiyatga ega. Fitrat ilgari surgan oila, tarbiya, ma'rifat, o'zaro hurmat va mas'uliyat haqidagi qarashlarni zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayoni bilan qiyosiy o'rganish esa jadid pedagogik merosining bugungi tarbiyaviy jarayondagi ilmiy-amaliy imkoniyatlarini yanada kengroq

ochib berishga xizmat qiladi. Fitratning tarbiya konsepsiyasi shaxsning har tomonlama kamol topishini nazarda tutuvchi kompleks pedagogik yondashuvga asoslanadi. Mazkur qarashlar zamonaviy pedagogikada shaxsning jismoniy, intellektual, ijtimoiy va axloqiy rivojlanishining o'zaro bog'liqligi haqidagi konsepsiyalar bilan mazmunan uyg'un jihatlarga ega.

Fitratning oila va millat taraqqiyoti o'rtasidagi uzviy bog'liqlik haqidagi konseptual qarashlari bugungi kunda ham ilmiy va tarbiyaviy ahamiyatini saqlab qolgan. Shu nuqtayi nazardan, "Oila" asaridagi g'oyalarni zamonaviy oila pedagogikasi, yoshlar tarbiyasi va ma'naviy-ma'rifiy ta'lim jarayonlari bilan qiyosiy o'rganish jadidlarning pedagogik merosini chuqurroq anglash, uning tarixiy-nazariy asoslarini ochib berish hamda zamonaviy tarbiya tizimini milliy-ma'naviy qadriyatlar asosida takomillashtirishning ilmiy imkoniyatlarini belgilashga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Abdurauf Fitratning "Oila" asari XX asr boshlaridagi Turkiston ijtimoiy-ma'naviy va pedagogik tafakkurining muhim namunalaridan biri bo'lib, unda oila instituti, er-xotin munosabatlari, oilaviy axloq, farzand tarbiyasi va ota-onalik mas'uliyati kabi masalalar yaxlit tizim asosida tahlil etilgan. Asarda ilgari surilgan oila barqarorligi, o'zaro hurmat va mas'uliyat, shuningdek, farzand tarbiyasining jismoniy, aqliy va axloqiy bosqichlari haqidagi qarashlar milliy-ma'naviy qadriyatlar bilan ma'rifatparvarlik va pedagogik yondashuvlarning o'zaro uyg'unligini namoyon etadi.

Fitratning oila va millat taraqqiyoti o'rtasidagi uzviy bog'liqlik haqidagi konseptual qarashlari bugungi kunda ham ilmiy va tarbiyaviy ahamiyatini saqlab qolgan. Shu nuqtayi nazardan, "Oila" asaridagi g'oyalarni zamonaviy oila pedagogikasi, yoshlar tarbiyasi va ma'naviy-ma'rifiy ta'lim jarayonlari bilan qiyosiy o'rganish jadidlarning pedagogik merosini chuqurroq anglash, uning tarixiy-nazariy asoslarini ochib berish hamda zamonaviy tarbiya tizimini milliy-ma'naviy qadriyatlar asosida takomillashtirishning ilmiy imkoniyatlarini belgilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Fitrat A. Oila yoki oila boshqarish tartiblari. – Toshkent, 2000.
2. Behbudiy M. Sag'irlar haqida; Xifzi sihati oila (Oila sog'lig'ining himoyasi).
3. Avloniy A. Turkiy guliston yohud axloq. – Toshkent.
4. Alimova D. Abdurauf Fitratning "Oila" asariga so'zboshi. – Toshkent.
5. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.